

23

dekamer.be

Verkiezingen 26 mei 2019

Geachte lezer,
Beste leerkracht,

Sinds enige tijd verspreiden we ons magazine ook via e-mail. Voor u als lezer heeft dat heel wat voordelen. Een elektronische versie belandt meteen in uw mailbox. Een e-mail kunt u in een handomdraai doorsturen naar collega's of kennissen. En het is handig als u met het magazine klassikaal aan de slag wil en wil doorklikken naar achterliggende info.

In de toekomst willen we nog meer informatie delen via e-mail. De Kamer heeft ook

een YouTube kanaal. Daar vindt u leuke en interessante videoclips over het reilen en zeilen in de Kamer. Ook die kunnen van pas komen in de klas.

Wenst u via e-mail op de hoogte gehouden te worden? Bezorg ons dan uw e-mailadres op **communication@dekamer.be**. Vermeld duidelijk uw naam en die van uw school. Belangrijk: De papieren versie van dit magazine schrappen we alleen als u dat uitdrukkelijk vraagt.

INHOUD

De parlementen in België.....	4
Ik ben kiezer	8
Stemrecht in België van 1830 tot nu	14
Ik ben kandidaat.....	18
Voor de verkiezingen: wordt de Kamer ontbonden?.....	20
De kandidaten voeren campagne	22
Na de verkiezingen: hoe worden de zetels verdeeld?.....	23
Geldig stemmen in video.....	25
Overzicht staatshervormingen	26
Overzicht Europese instellingen	30

WOORD VOORAF

Beste lezer

Nu ik vanwege de zogeheten sperperiode dit woord vooraf niet kan/mag naamtekenen, zal ik wat forser spreken dan anders. Ook al omdat een volgende aflevering van dit magazine naar alle waarschijnlijkheid zal worden geopend door een andere Kamervoorzitter. Maar wat ik eigenlijk zeggen wou...

De Kamer is en blijft het centrum en het kloppende hart van onze democratie. In een tijd waarin het parlementair systeem wordt afgeschreven als achterhaald, of minstens onvoldoende, mag ook wel eens worden gezegd dat geen enkel ander systeem in termen van democratische legitimering de vergelijking kan doorstaan. Om kort door de bocht te gaan: het is beter dat beslissingen worden genomen door verkozenen dan door actiegroepen, door 'middenvelders' of door burgers die door het lot zijn aangewezen.

Het parlement afdoen als een verzameling mensen die braaf doen of laten wat hun partijhoofdkwartier hen ge/verbiedt, is een karikatuur. Wie in de Kamer de discussies volgt, zal bij nader toezien moeten toegeven dat heel vaak beslissingen worden genomen in een subtiel systeem van evenwichten tussen macht en tegenmacht. Tussen meerderheid en oppositie, tussen partijen, tussen mensen.

En zeer zeker, in een democratie gaan beslissingen soms traag. In een dictatuur gaat het stukken sneller. Procedures kent men daar niet; respect voor de oppositie ook niet; afspraken over regels die mensen beschermen al evenmin.

Wie binnenkort zijn stem uitbrengt, mag/moet weten waarmee hij/zij bezig is.

De voorzitter van de Kamer van volksvertegenwoordigers

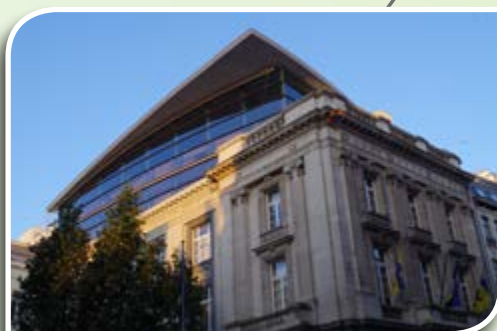

Verkiezingen 26 mei 2019

Deze parlementen worden vernieuwd

Vlaams Parlement

Brussels Parlement

Parlement Franstalige Gemeenschap

Federaal Parlement (Kamer en Senaat)

Europees Parlement

Parlement van de Duitstalige
Gemeenschap

Waals Parlement

Kamer

Senaat

Vlaams Parlement

Brussels Parlement

Rechtstreeks verkozen sinds	1831	1831	1995	1989
Aantal leden	150	60	124 (waarvan 6 uit Brussel)	89 72 Franstaligen (COCOF) 17 Nederlandstaligen (VGC)
Legislatuur	5 jaar	5 jaar	5 jaar	5 jaar
Verkozen door	Kiesgerechtigde Belgen	Sinds de 6 ^{de} staatshervorming niet meer rechtstreeks verkozen	Kiesgerechtigde inwoners - Vlaams Gewest - Brussels Gewest die voor Brussels Parlement stemmen op Nederlandstalige lijst	Kiesgerechtigde inwoners Brussels Gewest
Bevoegdheden	Wetgeving (wetten) Controle federale regering	Wetgeving (wetten)	Wetgeving (decreten) Controle Vlaamse regering	Wetgeving (ordonnanties) Controle Brusselse regering
Kieskringen	1 per provincie + Brussel-Hoofdstad	Niet rechtstreeks verkozen	6 kieskringen 1 per Vlaamse provincie + Brussel-Hoofdstad	1 kieskring (19 gemeenten Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

Senaat

Brussels Parlement

Waals Parlement

Parlement Franse
Gemeenschap

Europees
Parlement

Waals Parlement	Parlement Duitstalige Gemeenschap	Parlement Franse Gemeenschap	Europees Parlement
1995	1974	Niet rechtstreeks verkozen	1979
75	25	94 75 leden Waals Parlement 19 leden Franse taalgroep Brussels Parlement	751 (op 01/03/2019) Vanaf mei 2019 bij event. Brexit: 705 Waarvan 21 Belgen
5 jaar	5 jaar	5 jaar	5 jaar
Kiesgerechtigde inwoners Waals Gewest	Kiesgerechtigde inwoners Duitstalige Gemeenschap	Niet rechtstreeks verkozen	Kiesgerechtigde inwoners van de EU-lidstaten
Wetgeving (decreten) Controle Waalse regering	Wetgeving (decreten) Controle regering Duitstalige Gemeenschap	Wetgeving (decreten) Controle regering Franse Gemeenschap	Co-wetgeving [samen met de Raad] Toezicht op EU-instellingen en -agentschappen
11 kieskringen die samenvallen met 1 of meer administratieve arrondissementen	1 kieskring die de 9 Duitstalige gemeenten omvat	Niet rechtstreeks verkozen	4 kieskringen (Vlaams, Franstalig, Duitstalig en Brussel)

Parlement Duitstalige
Gemeenschap

Europees
Parlement

Ik ben kiezer

Op 26 mei 2019 trekken in ons land zowat acht miljoen mensen naar de stembus. Het wordt een belangrijke zondag. We verkiezen die dag immers de leden van de Kamer van volksvertegenwoordigers, de leden van de parlementen van de gemeenschappen en gewesten, én de Belgische leden van het Europees Parlement. Bijna alle beleidsniveaus zijn betrokken. Er staat voor de politieke partijen dan ook ontzettend veel op het spel.

STEMPLICHT?

In tegenstelling tot wat vaak wordt gezegd, kennen we in België geen stemplicht, wél opkomstplicht. Dat betekent dat je op de dag van de verkiezingen naar het stemlokaal en in het stemhokje moet gaan. Je bent evenwel niet verplicht om een keuze te maken. Je kan ook niets invullen op het stembiljet. Dan stem je blanco. Een blanco stem is een geldige stem maar er wordt geen rekening mee gehouden bij de zetelverdeling tussen de partijen. De blanco stemmen worden gewoon opgeteld bij de ongeldige

Verkiezingen altijd op zondag

In ons land vinden de verkiezingen altijd op een zondag plaats omwille van de opkomstplicht. Op zondag kunnen de meeste mensen zich makkelijker vrij maken om te gaan stemmen dan op een werkdag. Wie toch moet werken op zondag, heeft de keuze tussen stemmen per volmacht of zelf gaan stemmen. Indien die persoon niet de kans heeft om voor of na het werk te gaan stemmen, moet de werkgever hem tijdens de werkuren naar de stembus laten gaan. Hij is evenwel niet verplicht zijn werknemer te betalen tijdens zijn afwezigheid.

stemmen. Ook waar er elektronisch wordt gestemd, bestaat de mogelijkheid om blanco te stemmen.

WIE IS STEMLICHTIG?

Iedereen die

- De Belgische nationaliteit heeft op 1 maart 2019
- Ingeschreven is in de bevolkingsregisters van een Belgische gemeente / van een gemeente van het betrokken gewest of de betrokken gemeenschap op 1 maart 2019
- Minstens 18 jaar is op 26 mei 2019
- Niet door een rechter ontzet is uit het stemrecht op 26 mei 2019

Ongeveer een week voor de verkiezingen ontvang je een oproepingsbrief waarop vermeld is in welk stembureau je moet gaan stemmen.

Belgen die in het buitenland verblijven

Zijn kiezer voor de Kamer van volksvertegenwoordigers en kunnen stemmen voor het Europees Parlement. Belgen die in een EU-lidstaat verblijven, kunnen voor de Europese verkiezingen stemmen op een lijst in hun land van verblijf in plaats van op een Belgische lijst.

EU-burgers die in België verblijven

- Kunnen in ons land deelnemen aan de verkiezingen voor het Europees Parlement op voorwaarde dat ze een hoofdverblijfplaats hebben in een Belgische gemeente en hun inschrijving op de kiezerslijst ten laatste op 28 februari 2019 aangevraagd hebben. Als ze deelnemen aan de Europese verkiezingen in België, kunnen ze niet deelnemen in hun land van herkomst.
- Britten kunnen zich inschrijven, maar hun inschrijving wordt geannuleerd zodra de Brexit officieel is.

Waarom opkomstplicht?

Het debat over het behoud van de opkomstplicht wordt al jaren gevoerd. Tegenstanders van de opkomstplicht wijzen erop dat België één van de weinige landen is dat zijn burgers verplicht om te gaan stemmen. Wereldwijd zijn er inderdaad slechts een twintigtal landen met opkomstplicht.

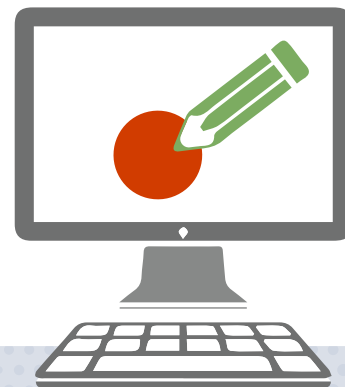
Argumenten voor	Argumenten tegen
België is een representatieve democratie. Het is belangrijk dat iedereen aangeeft wie hem of haar zal vertegenwoordigen.	De burgers zijn genoeg geïnformeerd om zelf te beslissen of ze al dan niet gaan stemmen.
Uit recente peilingen blijkt dat 30 à 40 % van de Belgen niet zou gaan stemmen. De vrees bestaat dat vooral laaggeschoolden, bejaarden en zwakkeren thuis zouden blijven. Hun bekommernissen zouden bijgevolg minder zwaar doorwegen op de politieke agenda.	Wie in een vrij kiessysteem toch gaat stemmen, zal een bewustere keuze maken.
Democratie is een geheel van rechten en plichten. De rechten zijn er voor iedereen, maar iedereen moet zich ook uitspreken over de keuzes die onze samenleving moet maken. Gaan stemmen is daarbij een heel belangrijke stap.	Vandaag is er opkomstplicht, maar wie niet gaat stemmen krijgt toch geen boete.
	Wie niet gaat stemmen, geeft ook een politiek signaal.
	De opkomstplicht schrikt sommige buitenlanders af. Zij moeten, om te kunnen gaan stemmen, zich vooraf inschrijven als kiezer en doen dat vaak niet omdat ze bang zijn in laatste instantie verhinderd te zijn en dan een boete te krijgen.

Wat als je niet kan gaan stemmen?

Wie om een of andere reden niet kan gaan stemmen (wegens ziekte, om beroepsredenen, door examens, vakantie in het buitenland,...) heeft twee mogelijkheden.

Hij kan de redenen voor zijn afwezigheid meedelen aan de vrederechter die oordeelt of de redenen geldig zijn. Wie zonder geldige reden niet gaat stemmen, kan een boete krijgen.

De verhinderde kiezer kan ook aan een andere kiezer een volmacht geven. Hiertoe moet een volmachtformulier worden ingevuld dat on line beschikbaar is of bij het gemeentebestuur kan worden afgehaald en door beide partijen ondertekend moet worden. Op de dag van de stemming oefent de volmachtdrager zijn volmacht uit in het stembureau van de volmachtgever. Elke kiezer mag slechts 1 volmacht krijgen.

Blanco stemmen

Vaak wordt gezegd dat blanco stemmen naar de meerderheid gaan. Klopt dat? Blanco stemmen worden, net zoals ongeldige stemmen, niet in rekening gebracht bij de verdeling van de zetels tussen de lijsten. Ze worden dus zeker niet opgeteld bij het resultaat van de partij die de meeste stemmen behaalde. Maar... een kiezer die zich onthoudt of ongeldig stemt, geeft onrechtstreeks wel meer gewicht aan de uitgebrachte stemmen omdat het aantal geldig uitgebrachte stemmen vermindert.

Een voorbeeld: van 10 kiezers stemmen er 3 voor lijst A en 1 voor lijst B. Lijst A behaalt dus 30 % van de stemmen (3/10) en lijst B 10 % (1/10). Als 1 van de 10 kiezers zich onthoudt, zijn er maar 9 uitgebrachte stemmen. In dat geval behaalt lijst A, met haar 3 stemmen, een score van 33 % (3/9) en lijst B een score van 11 % (1/9).

DE STEMMING IS GEHEIM

De stemming is verplicht en geheim. Zo staat het in artikel 62 van de Grondwet. Niemand kan verplicht worden bekend te maken voor wie hij gestemd heeft. Die grondwettelijke bepaling zorgt ervoor dat de kiezer niet onder druk kan worden gezet en dus in alle vrijheid dit fundamentele democratische recht kan uitoefenen. Dat is trouwens ook de reden waarom de opkomstplicht niet alleen inhoudt dat de kiezer zich naar het stemlokaal moet begeven, maar bovendien ook in het stemhokje moet gaan. Zelfs wie blanco wil stemmen, is toch verplicht even in het stemhokje te gaan. Anders zou het stemgedrag van die persoon niet geheim zijn.

Kiezers die een of andere beperking hebben, kunnen zich in het kiesbureau laten helpen door een bijzitter. Dat is geen probleem. Alle personen die betrokken zijn bij de organisatie van de verkiezingen, in het stemlokaal of het telbureau,

moeten vooraf onder eed verklaren dat ze het geheim van de stemming zullen bewaren.

Het geheime karakter van de stemming is een recht, maar geen plicht. Wie wil vertellen voor wie hij gestemd heeft, mag dat uiteraard doen. En dat is ook wat gebeurt bij exit polls.

Effectieve kandidaten en opvolgers

Op 26 mei 2019 kan je voor het Europees Parlement, de Kamer van volksvertegenwoordigers, het Vlaams en het Waals Parlement zowel stemmen voor effectieve kandidaten (kandidaat-titularissen) als voor opvolgers (kandidaat-opvolgers). De kans dat een opvolger na de verkiezingen parlements lid wordt, is niet klein. Wordt een parlements lid minister of staatssecretaris of lid van de Europese Commissie, dan wordt hij/zij tijdens de duur van dat mandaat in het parlement vervangen door een opvolger. Ook wanneer een parlements lid ontslag neemt, wordt zijn/haar plaats ingenomen door een opvolger. Voor de verkiezing van het Brussels Parlement en het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap staan er geen aparte opvolgers op de kandidatenlijsten. Wanneer een parlements lid vervangen moet worden, gaat zijn zitje naar de niet-verkozen kandidaat met het hoogste aantal stemmen.

Stemmen: elektronisch of op papier?

Op 26 mei 2019 stemmen we niet allemaal op dezelfde manier. Sommige kiezers stemmen elektronisch, anderen met potlood en papier. In 156 Vlaamse gemeenten, in het Brussels Gewest en de 9 Duitstalige gemeenten wordt elektronisch gestemd. De andere Vlaamse gemeenten en de gemeenten van het Waals Gewest (behalve de 9 Duitstalige gemeenten) houden het bij papier. De elektronische stemming werd in ons land bij wijze van experiment ingevoerd bij de verkiezingen van 1991. In eerste instantie breidde het systeem uit om nadien een zekere terugval te kennen. Zo hebben alle Waalse gemeenten beslist om niet meer elektronisch te stemmen. Waar elektronisch wordt gestemd, ontvangt de kiezer een chipkaart. Die steekt hij in de stemmachine waarmee elk stemhokje is uitgerust. Hij volgt de aangegeven procedure en brengt zijn stem uit door op het scherm te drukken. De kiezer kan zijn stem op elk ogenblik annuleren of wijzigen alvorens ze definitief te bevestigen. Aan het einde ontvangt de kiezer een papieren bewijsstuk waarop hij kan controleren of zijn stem correct opgenomen werd. Over de elektronische stemming blijven de meningen verdeeld. Meerdere Europese landen zijn teruggekeerd naar de papieren procedure.

Elektronisch stemmen	
Voor	Tegen
Het is gemakkelijk: de computer leidt de kiezer door de stemprocedure. Ongeldig stemmen is onmogelijk. Je stem wijzigen is wel mogelijk.	De kostprijs: elektronisch stemmen is minstens drie keer duurder dan op papier stemmen.
Het is handig: gedaan met gigantische stembrieven die moeilijk open en dicht te plooien zijn.	Niet transparant: het informaticasysteem wordt beheerd door bedrijven die onvoldoende gecontroleerd worden en moeilijk te controleren zijn.
Het is betrouwbaar: menselijke fouten bij de telling zijn uitgesloten.	Het is onbetrouwbaar: er kunnen zich fouten voordoen, die soms moeilijk op te sporen zijn. Technische problemen kunnen de stembusgang in de war sturen.
Er zijn minder bijzitters nodig en de telling gebeurt elektronisch.	Niet veilig genoeg: de systemen kunnen gehackt worden en het resultaat kan gemanipuleerd worden.
Het is ecologisch: er is veel minder papier nodig.	Het is niet ecologisch: het systeem vergt een uitgebreid computerpark en verbruikt veel elektriciteit.
De kiezer kan zijn stem controleren alvorens ze definitief te bevestigen.	
De resultaten zijn sneller gekend.	

Enkele bijzonderheden

- In de Duitstalige gemeenten, in bepaalde **faciliteitengemeenten** en in de gemeenten van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moet de kiezer eerst aangeven welke taal hij verkiest voor de stemprocedure. Die keuze bepaalt alleen in welke taal hij zal communiceren met de stemcomputer. Ze heeft geen gevolgen voor de lijsten waaruit hij nadien kan kiezen.
- De elektronische stemming begint met de stemming voor het Europees Parlement. Voor die stemming moeten de kiezers uit de kieskring Brussel-Hoofdstad en het kieskanton Sint-Genesius-Rode (de zes faciliteitengemeenten uit de Brusselse rand) eerst kiezen tussen de lijsten van het Nederlandse kiescollege en de lijsten van het Franse kiescollege.
- Voor de verkiezing van de Kamer van volksvertegenwoordigers moeten de kiezers uit het kieskanton Sint-Genesius-Rode eerst kiezen tussen de lijsten van de kieskring Brussel-Hoofdstad en de lijsten van de kieskring Vlaams-Brabant.
- In het Brussels Hoofdstedelijk Gewest moeten de kiezers voor de verkiezing van het gewestparlement een keuze maken tussen de lijsten van de Nederlandse taalgroep en de lijsten van de Franse taalgroep.
- Alleen de kiezers die niet hebben gestemd voor een lijst van de Franse taalgroep voor het parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kunnen nadien stemmen voor een lijst met Brusselse leden voor het Vlaams Parlement.

Niet iedereen mag gaan stemmen

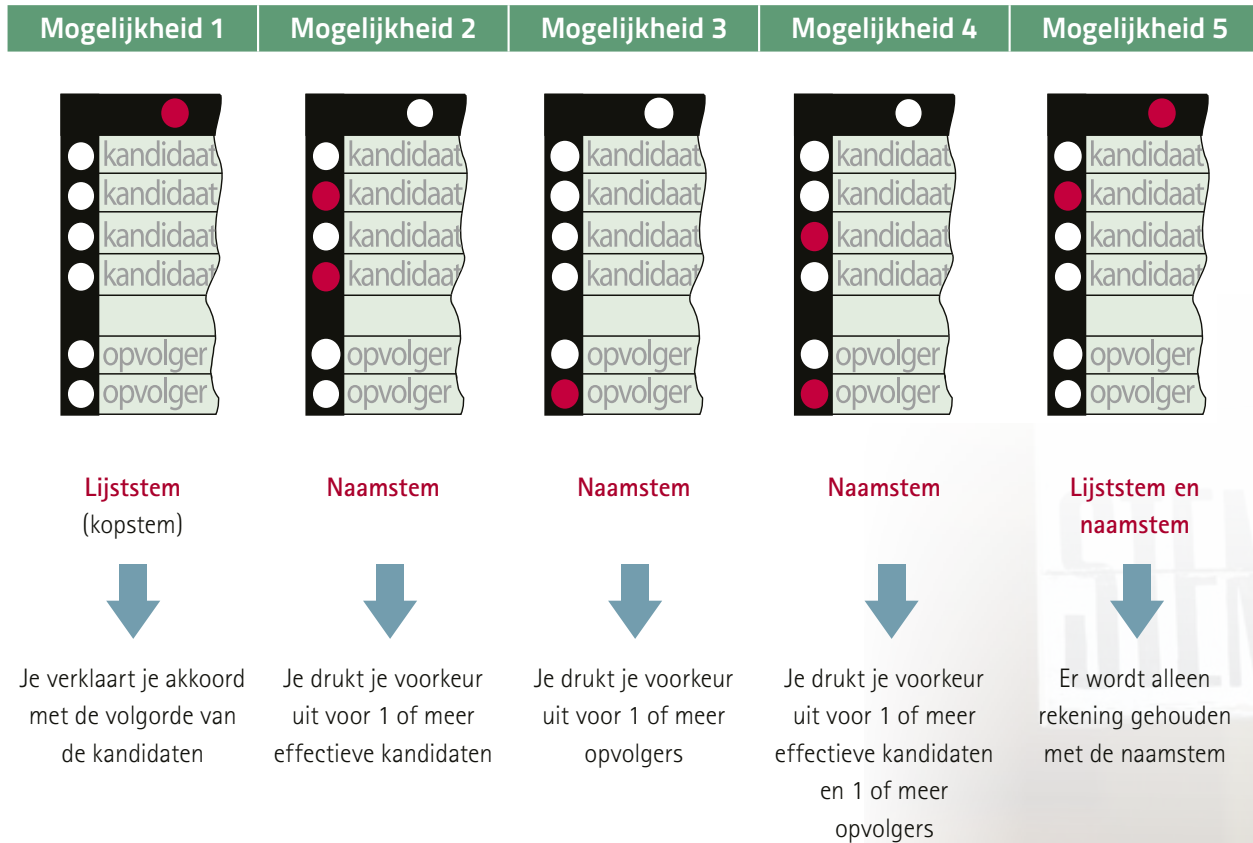
Ons land kent opkomstplicht, maar er zijn ook personen die niet mogen gaan stemmen. Het betreft:

- personen die juridisch onbekwaam verklaard zijn
- geïnterneerden, gedurende de duur van hun internering
- veroordeelden die door een rechter uit het stemrecht ontzet zijn. Dat kan voor een bepaalde termijn zijn, of definitief.

Faciliteitengemeenten

De inwoners van een faciliteiten-gemeente hebben het recht om in hun mondelinge en schriftelijke contacten met de overheid een andere landstaal te gebruiken dan de taal van hun taalgebied. Er zijn 27 faciliteitengemeenten.

HOE STEM JE GELDIG?

Wanneer is je stem ongeldig?

Als je elektronisch stemt, word je stap voor stap door de procedure geleid. Ongeldig stemmen is bijgevolg onmogelijk.

Als je op papier stemt, is je stem in de volgende situaties ongeldig.

- Als je voor de **verkiezing van een bepaald parlement** stemt voor kandidaten van **verschillende lijsten**. Het zogenaamde 'panacheren' is niet toegestaan. Maar je mag bijvoorbeeld wel op kandidaten van lijst A stemmen voor de Kamer van volksvertegenwoordigers, op kandidaten van lijst B voor het Vlaams Parlement en op kandidaten van lijst C voor het Europees Parlement.
- Als je op het stembiljet schrijft, tekent, een gemaakte keuze op een of andere manier corrigeert of het stembiljet beschadigt. Je mag alleen één of meer bolletjes rood kleuren met het potlood dat in het stembokje aanwezig is.

Wat als je je hebt vergist? Dan verlaat je het stembokje, je overhandigt je stembiljet aan de voorzitter van het stembureau en je ontvangt een nieuw stembiljet. Het foutieve stembiljet wordt meteen vernietigd.

Stemrecht in België

Van 1830 tot nu

Staking voor het algemeen stemrecht

Dat op zondag 26 mei 2019 alle meerderjarige Belgen naar de stembus trekken, lijkt ons evident. En toch.

De Belgische Grondwet van 1831 stelde dat de Belgen gelijk waren voor de wet. Maar in de praktijk beschikte maar een klein deel van de bevolking over politieke rechten. De politieke democratisering zou, zeker wat het vrouwelijke deel van de bevolking betreft, een werk van lange adem worden.

1831-1893: democratisering van het stemrecht

Van 1831 tot 1893 gold het **cijnskiestelsel**: enkel volwassen mannen die een bepaalde cijns (= belasting) betaalden, een kleine groep rijken dus, hadden stemrecht.

Onder druk van de progressieve liberalen en de socialisten, en na enkele grote arbeidersbetogingen en stakingen, werd het cijnsstemrecht in 1893 vervangen door het **algemeen meervoudig stemrecht**. Elke man van minstens 25 jaar oud had vanaf dan één stem. Naargelang van zijn leeftijd, zijn gezinssituatie, zijn vermogen en zijn diploma's konden daar één of twee stemmen bijkomen.

Het aantal kiezers vertienvoudigde: bij de eerste parlementsverkiezingen volgens het nieuwe systeem, in oktober 1894, waren er 1.360.000 stemgerechtigden, die in totaal 2.090.000 stemmen konden uitbrengen. Meer dan de helft van de stemmen (1.240.000) ging echter uit van een minderheid van kiezers (510.000) die over twee of drie stemmen beschikten. Zo bleven de maatschappelijk zwakken politiek benadeeld. De **stemplicht**, die in 1893 samen met het algemeen meervoudig stemrecht was ingevoerd, verzachtte enigszins het leed. Ze voorkwam dat kiezers onder druk werden gezet om niet aan de verkiezingen deel te nemen.

07.02.1831

Mannen krijgen cijnsstemrecht

07.09.1893

Invoering stemplicht

29.12.1899

Het stelsel van evenredige vertegenwoordiging vervangt het meerderheidsstelsel

09.05.1919

Mannen vanaf 21 jaar krijgen algemeen enkelvoudig stemrecht

Stemrecht voor bepaalde categorieën vrouwelijke oorlogsslachtoffers

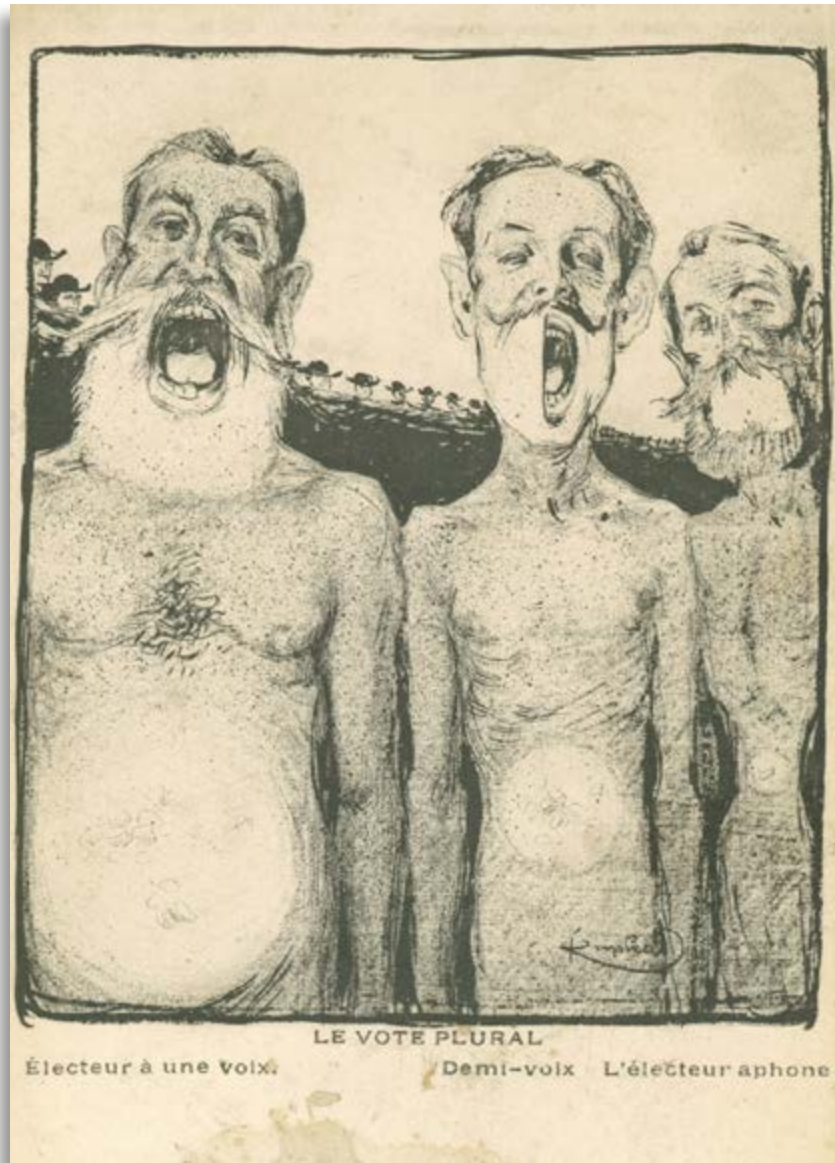
1894-1919: strijd voor het algemeen enkelvoudig stemrecht

In 1899 was het meerderheidsstelsel vervangen door het stelsel van evenredige vertegenwoordiging. Toch bleef het algemeen meervoudig kiessysteem een grote electorale doorbraak en een daaruit voortvloeiende regeringsdeelname van de socialisten verhinderen.

Tijdens het eerste decennium van de twintigste eeuw organiseerden de socialistische en de christelijke arbeidersbeweging een aantal algemene stakingen. Hun belangrijkste eis: algemeen enkelvoudig stemrecht.

Dat kwam er uiteindelijk in 1919. Het was de voornaamste maatregel in het kader van een democratiseringsproces dat versneld werd door de enorme maatschappelijke impact van de Eerste Wereldoorlog.

Omdat de regering de eerste parlementsverkiezingen na de wapenstilstand al volgens het nieuwe systeem wilde laten plaatsvinden, werd dat voorlopig door een gewone wet geregeld. De wet van 9 mei 1919 bepaalde dat bij de parlementsverkiezingen alle mannen vanaf 21 jaar één stem hadden. Dat gold ook voor vrouwen die gevangengenomen of veroordeeld waren door de bezetter,

Karikatuur uit 1902 – Aanklacht tegen het algemeen meervoudig stemrecht

Vrouwen vanaf 21 jaar mogen stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen

15.04.1920

Vrouwen vanaf 21 jaar zijn verkiesbaar voor de gemeenteraad

15.11.1920

Vrouwen vanaf 21 jaar zijn verkiesbaar voor de Kamer

19.02.1921

27.08.1921

Vrouwen vanaf 21 jaar kunnen schepen of burgemeester worden

Vrouwen zijn verkiesbaar voor de Senaat

15.10.1921

Affiche van de socialistische partij uit 1949

voor alleenstaande moeders en niet-hertrouwde weduwen van gesneuvelde militairen en gefusilleerde burgers.

Op 16 november 1919 vonden dus de eerste parlementsverkiezingen plaats op grond van het algemeen enkelvoudig stemrecht.

Op 7 februari 1921 werd het algemeen enkelvoudig stemrecht in de Grondwet opgenomen.

1919-1948: geleidelijke totstandkoming volwaardig vrouwenstemrecht

Naast de arbeidersbeweging en de Vlaamse beweging was in de laatste decennia van de negentiende eeuw een derde emancipatorische stroming ontstaan: de vrouwenbeweging.

De eerste Belgische feministen waren van mening dat de politieke ontvoogding van de vrouw zou voortvloeien uit haar juridische, economische en intellectuele emancipatie.

Maar na de eeuwwisseling ging de vrouwenbeweging daar anders over denken. In de overtuiging dat politieke rechten wel degelijk een belangrijk wapen konden zijn in de strijd voor de algemene

Vrouwen krijgen bij de provincieraadsverkiezingen algemeen enkelvoudig stemrecht

27.03.1948

Vrouwen krijgen algemeen enkelvoudig stemrecht bij de parlementsverkiezingen

26.07.1948

Verlaging stemgerechtigde leeftijd van 21 naar 18 jaar

28.07.1981

EU-burgers krijgen stemrecht voor de gemeenteraad

27.01.1999

Niet EU-buitenlanders krijgen stemrecht voor de gemeenteraad

19.03.2004

emancipatie van de vrouw, plaatste ze het vrouwenstemrecht hoog op haar agenda.

Ook de politieke partijen mengden zich in het debat. De katholieke partij, die haar absolute meerderheid in Kamer en Senaat na 1900 stilaan zag afbrokkelen als gevolg van de invoering van het algemeen meervoudig mannenstemrecht en van het stelsel van evenredige vertegenwoordiging, was gewonnen voor de invoering van het vrouwenstemrecht. De gangbare mening was immers dat vrouwen overwegend voor de katholieke partij zouden stemmen. Om diezelfde reden waren de liberale en de socialistische partij tegen het vrouwenstemrecht gekant.

Kort na de Eerste Wereldoorlog kwamen de drie grote politieke partijen tot een compromis: in 1919 werd de socialistische en liberale eis tot invoering van het algemeen enkelvoudig stemrecht voor mannen ingewilligd, terwijl de katholieken de goedkeuring verkregen van het gemeentelijk stemrecht voor vrouwen. Daardoor mochten meerderjarige vrouwen, met uitzondering van prostituees en

overspelige vrouwen, vanaf 1920 stemmen bij de gemeenteraadsverkiezingen. Voor de parlementsverkiezingen zou het vrouwenstemrecht evenwel pas na de Tweede Wereldoorlog volledig verworven worden. Hoewel, zoals eerder vermeld, bepaalde categorieën vrouwelijke oorlogsslachtoffers al in 1919 mochten stemmen bij de parlementsverkiezingen, verwierven ALLE vrouwen pas in 1948 het recht om te stemmen bij de parlements- en provincieraadsverkiezingen.

Verkiezbaar waren de vrouwen al eerder, hoe paradoxaal dat ook mag klinken. Vanaf 1920 waren vrouwen verkiezbaar voor de Kamer, vanaf 1921 voor de Senaat. Vanaf 1921 waren vrouwen ook verkiezbaar als gemeenteraadslid en konden ze, na toestemming van hun echtgenoot indien ze gehuwd waren, tot schepen of burgemeester benoemd worden.

Van 1948 tot nu

In juli 1981 werd, door een wijziging van artikel 47 van de Grondwet, de kiesgerechtigde leeftijd van 21 op 18 jaar gebracht.

Als gevolg van de invoering van het burgerschap van de Europese Unie door het Verdrag van Maastricht (1992), hebben EU-burgers die in België wonen, sinds januari 1999 stemrecht bij de verkiezingen voor gemeenteraden en het Europees Parlement.

Ten slotte werd in maart 2004 ook aan niet-EU-buitenlanders die in ons land gevestigd zijn, stemrecht bij de gemeenteraadsverkiezingen toegekend. Ze moeten dan wel al 5 jaar legaal in België verblijven, en mogen het mandaat van burgemeester of schepen niet bekleden.

Lucie Dejardin werd in 1929 het eerste vrouwelijke lid van de Kamer

Ik ben kandidaat

Je wil je politiek engageren en je hebt beslist om bij de volgende verkiezingen je kans te wagen. Afhankelijk van het parlement waarvoor je kandidaat bent, moet je aan een reeks voorwaarden voldoen. Lid zijn van een politieke partij is niet noodzakelijk, maar je naam moet wel op een kandidatenlijst staan.

Verkiezbaarheidsvoorwaarden

De voorwaarden waaraan een kandidaat moet voldoen om verkiesbaar te zijn, verschillen van parlement tot parlement (Kamer van volksvertegenwoordigers, parlementen van gemeenschappen en gewesten, Europees Parlement). Ze moeten vervuld zijn op de dag van de verkiezingen, in dit geval op 26 mei 2019.

✓ Leef tijd

- Om verkiesbaar te zijn voor het Europees Parlement moet de kandidaat minstens 21 jaar oud zijn
- Voor alle andere parlementen is dat 18 jaar

✓ Nationaliteit

- Inwoner zijn van een lidstaat van de Europese Unie voor het Europees Parlement
- Belg zijn voor de andere parlementen

✓ Woonplaats

- Zijn woonplaats hebben in een lidstaat van de Europese Unie voor het Europees Parlement
- Kandidaten voor de Kamer moeten hun woonplaats hebben in België
- Sinds ten minste 6 maanden zijn woonplaats hebben in een gemeente van het gewest voor het gewestparlement of van de gemeenschap voor het gemeenschapsparlement

✓ Rechten

- Burgerlijke en politieke rechten genieten. Met andere woorden, zich niet bevinden in een situatie van uitsluiting of opschorting van het recht om verkozen te worden.

Slechts kandidaat voor één parlement

Niemand mag zich kandidaat stellen voor verschillende verkiezingen die op dezelfde dag plaatsvinden. Op deze regel is er één uitzondering: Kandidaten voor het Parlement

van de Duitstalige Gemeenschap mogen ook kandidaat zijn voor een ander Gewest- of Gemeenschapsparlement of voor het Europees Parlement, maar niet voor de Kamer.

Op een lijst staan

Om kandidaat te kunnen zijn bij verkiezingen moet je geen lid zijn van een politieke partij maar je moet wel op een kandidatenlijst staan.

De samenstelling en de indiening van een kandidatenlijst zijn aan een reeks voorwaarden verbonden.

Wist je dat...

je voor de verkiezingen op 26 mei 2019 kandidaat kan zijn buiten je eigen kieskring? Zo kan een inwoner van Kortrijk voor de Kamer kandidaat zijn voor de kieskring Luxemburg. Of een inwoner van Hasselt kan voor het Vlaams Parlement kandidaat zijn voor de kieskring Oost-Vlaanderen. De woonplaatsvoorwaarde is voor de parlementsverkiezingen dus veel ruimer opgevat dan voor de gemeenteraadsverkiezingen. Kandidaten voor de gemeenteraad moeten hun woonplaats hebben in de gemeente zelf.

- De voordrachtsakte: dit formulier dat gebruikt wordt om de kandidatenlijst voor te dragen moet worden ondertekend door een groot aantal kiezers of een aantal uittredende parlementsleden.
- De voordrachtsakte vermeldt het logo of letterwoord dat uit maximum 18 karakters bestaat en geen tekeningen bevat.
- De kandidaten: voor elke verkiezing is er per kieskring een minimum- en een maximaal aantal kandidaten vereist. Overal moet een lijst minstens 1 effectieve kandidaat en minstens 6 opvolgers tellen voor de verkiezing van het Europees Parlement en de Kamer, en minstens 4 opvolgers voor het Vlaams en het Waals Parlement. Op de kandidatenlijsten voor het Parlement van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de Duitstalige Gemeenschap zijn er geen aparte opvolgers.
- Vrouw-man evenwicht: Het verschil tussen het aantal effectieve mannelijke en vrouwelijke kandidaten mag niet groter zijn dan 1. Hetzelfde geldt voor de opvolgers en voor het geheel van de lijst. De eerste twee kandidaten mogen niet van hetzelfde geslacht zijn. Bovendien moet er op de lijsten voor het Waals Parlement een strikte afwisseling zijn van vrouwelijke en mannelijke kandidaten, met uitzondering van de laatste twee bij een oneven aantal kandidaten.
- Bij een voordrachtsakte moet een akte van bewilliging gevoegd worden. Met de akte van bewilliging bevestigen de kandidaten dat ze akkoord gaan met de kandidatenlijst en dat ze de wettelijke bepalingen inzake beperking en controle van de verkiezingsuitgaven in acht nemen.

- De lijsten kunnen worden ingediend op vrijdag 29 maart van 14 tot 16 uur of op zaterdag 30 maart van 9 tot 12 uur, op een welbepaalde plaats voor elke verkiezing.
- De kandidatenlijsten en de noodzakelijke handtekeningen kunnen nu ook elektronisch ingediend worden. De FOD Binnenlandse Zaken stelt hiervoor een programma ter beschikking.

Lijsttrekker en lijstduwer

De persoon helemaal bovenaan de kandidatenlijst wordt 'lijsttrekker' genoemd. Hij 'trekt' de lijst. De laatste persoon op de lijst is de 'lijstduwer'. Hij 'duwt' de lijst. En we spreken van een 'strijdplaats' voor de plaats op de lijst die overeenkomt met het aantal zetels dat de partij vorige keer behaalde + 1. Als een lijst bij de vorige verkiezingen vijf zetels behaalde, noemen we de zesde plaats een strijdplaats.

Het Planbureau becijfert de beloften

De politieke partijen die vertegenwoordigd zijn in de Kamer moeten de 3 à 5 belangrijkste punten uit hun kiesprogramma voor de federale verkiezingen voorleggen aan het Planbureau. Het Planbureau moet berekenen wat de uitvoering van die programmapunten zou betekenen voor de overheidsfinanciën, de koopkracht en de werkgelegenheid, voor de sociale zekerheid, het milieu en de mobiliteit. Het definitieve resultaat van dit cijferwerk wordt ten laatste 30 dagen voor de verkiezingen gepubliceerd.

Voor de verkiezingen

Wordt de Kamer ontbonden?

Voorafgaand aan verkiezingen kan een parlement ontbonden worden. In dat geval stopt het mandaat van alle leden van dat parlement. Een eerste gevolg daarvan is dat de parlementaire werkzaamheden worden stopgezet. Er worden geen commissievergaderingen en plenaire vergaderingen meer georganiseerd.

De ontbinding heeft drastische gevolgen voor alle wetsontwerpen en wetsvoorstellen die nog niet de volledige parlementaire weg hebben afgelegd. Zij worden als niet-bestaand beschouwd en krijgen het statuut 'vervallen'. Die vermelding verschijnt duidelijk op onze website bij alle betrokken teksten. Indien bepaalde van die teksten na de verkiezingen opnieuw ingediend worden, moet het gedane parlementaire werken herbegonnen worden.

De ontbinding heeft ook gevolgen voor de federale regering. Zodra de Kamer ontbonden wordt, is de regering in 'lopende zaken', aangezien ze niet meer door de Kamer gecontroleerd kan worden. Een regering in 'lopende zaken' heeft een beperkte handelingsvrijheid. Ze moet zich beperken tot het dagelijkse beheer, lopende zaken en dringende dossiers.

Ten slotte betekent ontbinding dat nieuwe verkiezingen moeten plaatsvinden binnen een periode van 40 dagen. Indien de ontbinding het gevolg is van een beslissing van de Koning moet de nieuw verkozen Kamer bijeenkomen binnen twee maanden.

Wanneer vindt de ontbinding plaats?

Het is niet omdat er federale verkiezingen georganiseerd worden dat de Kamer voorafgaandelijk ontbonden moet worden. Alleen wanneer een [verklaring tot herziening van de Grondwet](#) aangenomen wordt, worden de Kamer en de Senaat van rechtswege ontbonden. Dat gebeurt automatisch zodra de herzieningsverklaring in

het Belgisch Staatsblad gepubliceerd is. In dat geval moeten er ten laatste binnen 40 dagen verkiezingen plaatsvinden en moeten de nieuwe Kamer en Senaat bijeenkomen binnen drie maanden.

In principe worden de Kamerleden verkozen voor een periode van vijf jaar. Indien hun mandaat niet voortijdig beëindigd wordt door een politieke crisis en indien er geen verklaring tot herziening van de Grondwet aangenomen wordt, vinden de federale verkiezingen vijf jaar na de vorige verkiezingen plaats. De Kamer kan haar werkzaamheden voortzetten tot aan de verkiezingen. Als men evenwel beslist om de parlementaire activiteiten vroeger op te schorten – bijvoorbeeld om de politici de kans te geven campagne te voeren – dan is het de Kamer zelf die beslist over het moment waarop dat gebeurt.

In het recente verleden werd de federale legislatuur bijna altijd beëindigd nadat een verklaring tot herziening van de Grondwet werd aangenomen.

De Koning kan de Kamer ontbinden

Artikel 46 van de Grondwet somt de drie gevallen op waarin de Koning de Kamer kan ontbinden.

1. Wanneer de Kamer, bij volstreekte meerderheid van haar leden, een motie van wantrouwen tegen de federale regering aanneemt en niet tegelijk een opvolger voor de eerste minister aan de Koning voordraagt.

2. Wanneer de Kamer, bij volstreekte meerderheid van haar leden, een door de eerste minister ingediende motie van vertrouwen verwerpt en niet binnen een termijn van drie dagen een opvolger voor de eerste minister voor benoeming voordraagt.

3. Wanneer de federale regering ontslag neemt en de Kamer, bij volstreekte meerderheid van haar leden, een door de eerste minister ingediende motie van ontbinding aanneemt.

Ontslag van de regering Michel...

Op 21 december 2018 heeft de Koning het ontslag van de regering Michel aanvaard. De regering is sindsdien in lopende zaken. We bevinden ons dus bij puntje drie van de opsomming, waarbij de Koning de Kamer kan ontbinden op voorwaarde dat de Kamer een door de eerste minister ingediende motie van ontbinding aanneemt.

Op het moment dat we deze tekst schrijven, werd er nog geen motie van ontbinding ingediend en zet de Kamer haar werkzaamheden dus voort. Er zijn op dit ogenblik dus ook nog twee andere scenario's mogelijk. Ofwel gaat de Kamer zonder vervroegde ontbinding door tot aan de verkiezingen, ofwel worden de Kamer en de Senaat ontbonden ingevolge een verklaring tot herziening van de Grondwet.

Verklaring tot herziening van de Grondwet

Wanneer de politici het wenselijk achten dat het nieuwe Federaal Parlement na de verkiezingen 'grondwetgevend' is (d.w.z. dat het de Grondwet kan herzien), dan moet voor het einde van de legislatuur een verklaring tot herziening van de Grondwet aangenomen worden. Elke tak van de federale wetgevende macht (de Kamer, de Senaat en de Koning d.w.z. de regering) duidt, in een aparte verklaring, de Grondwetsartikelen aan die na de verkiezingen herzien kunnen worden. Alleen de artikelen die in elk van de drie verklaringen voorkomen, kunnen in de volgende legislatuur herzien worden. Na publicatie van de herzieningsverklaringen in het Belgisch Staatsblad wordt het Federaal Parlement ontbonden en worden er binnen 40 dagen verkiezingen georganiseerd.

De kandidaten voeren campagne

Wat mag en wat mag niet?

Op 26 mei 2019 zijn er verkiezingen voor de Kamer, het Europees Parlement en de gemeenschaps- en gewestparlementen. Tot die dag zullen politieke partijen en hun kandidaten alles uit de kast halen om de kiezers ervan te overtuigen voor hen te stemmen. Sinds 1989 bestaan er wel regels waaraan zij zich moeten houden tijdens de vier maanden die voorafgaan aan de verkiezingsdag. Die periode van vier maanden wordt de sperperiode genoemd. De regels beperken aan de ene kant de bedragen die partijen en kandidaten mogen uitgeven voor hun kiescampagne. Aan de andere kant zijn er regels ingevoerd die een aantal campagnemiddelen reguleren of verbieden. Politieke partijen en kandidaten moeten na de verkiezingen aangeven welke bedragen ze uitgegeven hebben voor hun campagne en hoe ze die gefinancierd hebben. In de Kamer is een controlecommissie opgericht die een oogje in het zeil houdt op de naleving van deze regels.

Maximumbedragen

Een politieke partij mag voor de verkiezing van de Kamer niet meer dan 1 miljoen euro uitgeven. Wanneer verscheidene verkiezingen op dezelfde dag plaatsvinden, zoals dit het geval is op 26 mei 2019, blijft dit bedrag voor alle verkiezingen samen hetzelfde.

Hoeveel een individuele kandidaat mag uitgeven voor zijn of haar campagne, hangt af van zijn of haar plaats op de kandidatenlijst. Zo mogen bijvoorbeeld de eerste kandidaat op de lijst en één bijkomende kandidaat meer uitgeven dan de overige kandidaten.

Campagnemiddelen

De regels over welke middelen partijen en kandidaten mogen of niet mogen gebruiken voor hun campagne zijn dezelfde voor de drie verkiezingen van 26 mei 2019. Een aantal campagnemiddelen mogen politieke partijen en hun kandidaten niet gebruiken tijdens de sperperiode. Zo mogen ze geen commerciële reclameborden of affiches plaatsen of aanbrengen en evenmin niet-commerciële reclameborden of affiches die groter zijn dan 4 m². Ze mogen geen gadgets en geschenken uitdelen, geen commerciële telefooncampagnes voeren en geen commerciële reclamespots verspreiden op radio, televisie en in bioscopen. Ze mogen daarentegen wel tegen betaling boodschappen op internet verspreiden.

Aangifte

Na de verkiezingen moeten de politieke partijen en de kandidaten aangeven hoeveel ze uitgegeven hebben voor hun kiescampagne en wat de herkomst was van de geldmiddelen waarmee ze de campagne gefinancierd hebben. Kandidaten en partijen mogen hun campagne niet met om het even welke middelen financieren. Zo mogen ze bijvoorbeeld geen giften ontvangen van ondernemingen, enkel van natuurlijke personen. Bovendien is het bedrag van de giften die ze mogen ontvangen strikt beperkt.

Controlecommissie voor de verkiezingsuitgaven

Per kieskring wordt over de aangiftes een verslag opgesteld dat naar de controlecommissie voor de verkiezingsuitgaven gestuurd wordt. Dat is een commissie die bestaat uit 17 Kamerleden en 4 experts. De commissie gaat, met behulp van het Rekenhof, na of de regels over de verkiezingsuitgaven nageleefd zijn. Mocht dat niet het geval zijn, dan kan de commissie een sanctie opleggen aan de politieke partij en aangifte doen bij het parket wanneer een individuele kandidaat de regels niet nageleefd heeft.

Na de verkiezingen

Hoe worden de zetels verdeeld?

Zodra de stemmen geteld zijn, moeten de zetels worden verdeeld over de partijen. Voor de parlementsverkiezingen gebeurt dat in België volgens het systeem D'Hondt.

De kiesdrempel

In België geldt sinds de parlementsverkiezingen van 2003 een wettelijke kiesdrempel van 5 %. Om in aanmerking te komen voor de zetelverdeling moet een lijst minstens 5 % van de geldig uitgebrachte stemmen in de betrokken kieskring behaald hebben¹. Het is dus perfect mogelijk dat een partij geen parlementsleden heeft uit één of meer kieskringen omdat ze daar de kiesdrempel niet haalde, maar wel verkozenen heeft in een andere kieskring. Anderzijds is het niet omdat een partij 5 % of meer van de stemmen behaalde, dat ze zeker is van een verkozene. Afhankelijk van het aantal inwoners in een bepaalde

kieskring en het aantal te begeven zetels kan de feitelijke kiesdrempel (veel) hoger liggen.

De zetelverdeling gebeurt in verschillende stappen.

Stemcijfer

Eerst wordt het stemcijfer van elke lijst berekend. Dat is het totaal aantal geldige stembiljetten waarop een stem voor de lijst en/of voor kandidaten van die lijst is uitgebracht.

Kiesdeler

De kiesdeler is het minimumaantal stemmen dat nodig is om een zetel te behalen. In het systeem D'Hondt gaat dat zo:

- Het stemcijfer van elke lijst wordt achtereenvolgens gedeeld door 1, 2, 3 enzovoort.
- De verkregen quotiënten worden gerangschikt van groot naar klein tot er zoveel quotiënten zijn als er zetels te begeven zijn.

- Het laatste quotiënt dat een zetel oplevert, is de kiesdeler.

Aantal zetels per lijst

Om het aantal zetels per lijst te kennen, delen we het stemcijfer van de lijst door de kiesdeler. Als een bepaald quotiënt twee keer voorkomt, gaat de zetel naar de lijst met het hoogste stemcijfer.

Het aantal zetels per kieskring staat in verhouding tot het bevolkingscijfer. Dat verklaart waarom het dichtbevolkte Brussel veel meer zetels heeft in de Kamer dan het dunbevolkte Luxemburg.

Wist je dat...

het systeem D'Hondt, dat in de negentiende eeuw door de Gentse wiskundige Victor D'Hondt werd uitgewerkt, vandaag in heel veel landen ter wereld wordt gebruikt? Het staat bekend als een bijzonder eerlijk en transparant systeem.

¹ Voor de verkiezing van het Brussels Parlement geldt de kiesdrempel van 5 % op het niveau van het Nederlandse of Franse kiescollege. Voor de verkiezing van het Europees Parlement is er in ons land geen kiesdrempel.

Een voorbeeld

Stel: in een kieskring zijn 7 zetels te begeven.

	Lijst A	Lijst B	Lijst C	Lijst D
Stemcijfer	48 000	136 000	88 000	140 000
Gedeeld door 1	48 000 (6)	136 000 (2)	88 000 (3)	140 000 (1)
Gedeeld door 2	24 000	68 000 (5)	44 000	70 000 (4)
Gedeeld door 3	16 000	45 333	29 333	46 667 (7)
Gedeeld door 4	12 000	34 000	22 000	35 000
Gedeeld door ...				

Conclusie: Lijst D behaalt 3 zetels, lijst B 2 en de lijsten A en C behalen elk 1 zetel.

En wat na de verkiezingen?

Na de verkiezingen bereiden de diensten van de Kamer het 'onderzoek van de geloofsbrieven' voor. Tijdens dat onderzoek wordt, op basis van een aantal documenten, zoals de processen-verbaal van de kies- en telbureaus, nagegaan of de verkiezingen regelmatig verlopen zijn en worden eventuele klachten van burgers of kandidaten over het verloop en de resultaten van de verkiezingen behandeld.

Ook wordt nagegaan of de 150 verkozenen de verkiesbaarheidsvoorwaarden vervullen: minstens 18 jaar oud zijn, Belg zijn, in België wonen en niet onverkiesbaar zijn.

De eerste plenaire vergadering

De eerste plenaire vergadering van de nieuwe Kamer is een beetje speciaal. Ze

begint met het eigenlijke onderzoek van de geloofsbrieven. Dat gebeurt in zes commissies van elk zeven verkozenen. Aansluitend komen de Kamerleden van wie de geloofsbrieven zijn goedgekeurd terug naar het halfrond om de eed af te leggen. De tekst luidt: 'Ik zweer de Grondwet na te leven.' Elk Kamerlid legt de eed af in de taal van zijn of haar kieskring, maar sommigen herhalen de eed in de tweede of de derde landstaal. Een speciale bepaling geldt voor de Kamerleden uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De taal die zij als eerste gebruiken bij de eedaflegging bepaalt tot welke taalgroep van de Kamer ze behoren.

Een nieuwe Kamer

Nieuwe verkozenen, een nieuwe Kamer... Hoe de Kamer er na 26 mei zal uitzien, weten we vandaag niet. Maar we vertellen je er alles over in het volgende nummer van ons magazine.

Geldig stemmen

Meer info in deze video's

<https://verkiezingen.fgov.be/kiezers-hoe-stemmen/stemming-op-papier>

<https://verkiezingen.fgov.be/kiezers-hoe-stemmen/elektronisch-stemmen>

Verkiezingen

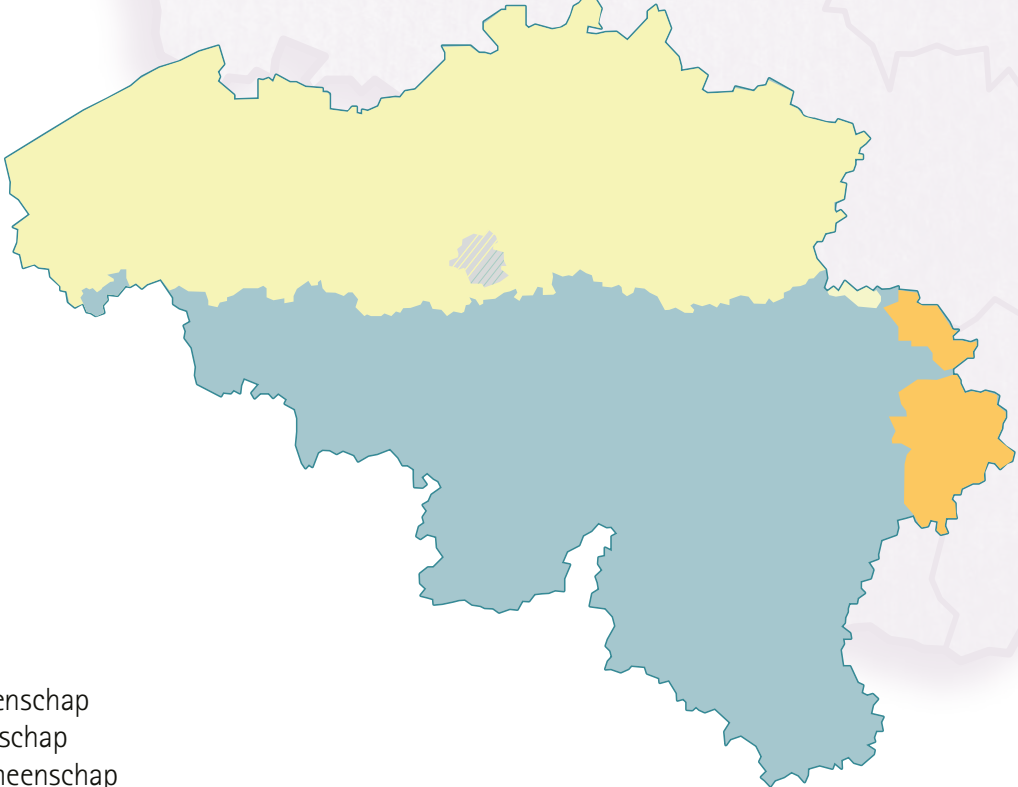
voor federaal, gemeenschappen en gewesten

Gewesten, gemeenschappen, overdracht van bevoegdheden, financiering,... Ons land werd de voorbije decennia grondig hervormd. De huidige situatie, waarbij de bevoegdheden verdeeld worden tussen de federale Staat, de gemeenschappen en de gewesten, is het resultaat van een reeks staatshervormingen.

De grote lijnen van de zes staatshervormingen

Eerste staatshervorming 1970

- Er worden drie cultuurgemeenschappen opgericht: de Vlaamse Cultuurgemeenschap, de Franse Cultuurgemeenschap en de Duitstalige Cultuurgemeenschap. Ze hebben beperkte bevoegdheden op het vlak van cultuur.
- De basis wordt gelegd voor de oprichting van drie gewesten.

-
- Vlaamse Gemeenschap
 - Franse Gemeenschap
 - Duitstalige Gemeenschap

Tweede staatshervorming 1980

- De cultuurgemeenschappen worden gemeenschappen: de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Duitstalige Gemeenschap. Naast cultuur krijgen ze ook beslissingsmacht inzake gezondheid en sociale bijstand. Elke gemeenschap krijgt een raad (parlement) en een regering.
- Er worden twee gewesten opgericht: het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest. Ze krijgen een raad (parlement) en een regering.

Van bij de oprichting van de gewesten oefenen aan Vlaamse kant het Vlaams Parlement en de Vlaamse regering zowel de gemeenschapsbevoegdheden als de gewestbevoegdheden uit.

Derde staatshervorming 1988-1989

- Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest krijgt vorm. Net zoals de andere gewesten krijgt het een raad (parlement) en een regering.
- De gemeenschappen en gewesten krijgen meer bevoegdheden. De gemeenschappen worden bijkomend bevoegd voor onderwijs en media, de gewesten voor vervoer en openbare werken.

Vierde staatshervorming 1993

- Het Sint-Michielsakkoord maakt van België een volwaardige federale Staat. Artikel 1 van de Grondwet luidt vanaf nu: 'België is een federale Staat, samengesteld uit de gemeenschappen en de gewesten.'
- De parlementen van de gemeenschappen en de gewesten worden voortaan rechtstreeks verkozen. Tot dan toe werden ze bevolkt door leden van het Federaal Parlement.
- Het aantal Kamerleden wordt teruggebracht van 212 naar 150. Vanaf nu is alleen de Kamer bevoegd voor de controle van de federale regering en de goedkeuring van de begroting. De Senaat wordt hervormd om meer een afspiegeling te vormen van de federale structuur van het land. In de Senaat hebben voortaan 21 gemeenschapssenatoren zitting, afgevaardigd door de parlementen van de gemeenschappen.
- De gemeenschappen en gewesten krijgen meer bevoegdheden. Vanaf nu kunnen ze onder meer internationale verdragen sluiten met betrekking tot hun bevoegdheden.

Vijfde staatshervorming
2001

- De gewesten krijgen bijkomende bevoegdheden: onder meer landbouwbeleid, buitenlandse handel en de organisatie en werking van gemeenten en provincies. Ze worden ook bevoegd voor de successierechten, de onroerende voorheffing, de registratierechten, de verkeersbelasting en de belasting op de inverkeersstelling.
- De jaarlijkse dotatie die de gemeenschappen van de federale Staat ontvangen wordt verhoogd.
- Het Lombardakkoord wijzigt de werking van de Brusselse instellingen. De politieke vertegenwoordiging van de Vlamingen in de Brusselse instellingen wordt versterkt.

Zesde staatshervorming
2012 en 2014

Magazine 13

Magazine 14

De zesde staatshervorming was zeer omvattend en werd in twee delen gerealiseerd. In vorige edities van dit magazine, magazine 13 (deel 1) en magazine 14 (deel 2), vind je uitgebreide informatie. Hier harnemen we alleen de grote lijnen.

- De verdeling van de bevoegdheden tussen Kamer en Senaat wordt grondig aangepast. Vandaag is alleen de Kamer bevoegd voor het overgrote deel van het wetgevende werk. Sinds de 6de staatshervorming wordt de Senaat niet meer rechtstreeks verkozen.
- De federale verkiezingen vallen voortaan samen met de Europese verkiezingen.
- De kieskring Brussel-Halle-Vilvoorde wordt gesplitst en de kiezers uit de zes faciliteitengemeenten rond Brussel hebben de mogelijkheid om bij de federale verkiezingen te stemmen op een lijst van de kieskring Brussel.
- Bevoegdheden gaan (volledig of gedeeltelijk) van het federale niveau naar de gemeenschappen/gewesten. Het betreft onder meer: gezondheidszorg en zorgverstrekking in oudereninstellingen en revalidatiecentra, geestelijke gezondheidszorg, preventiebeleid, de organisatie van de eerstelijnsgezondheidszorg, gezinsbijslagen, rechtsbijstand, de interuniversitaire attractiepolen, het tewerkstellingsbeleid (onder meer de controle op de beschikbaarheid van werklozen, de activering van werkloosheidsuitkeringen, de plaatsing van werkzoekenden,...) het verkeersreglement en de rijopleiding.
- Een belangrijke hervorming van de financieringswet geeft meer financiële autonomie en verantwoordelijkheid aan de gemeenschappen en de gewesten.

Een ingewikkelde bevoegdheidsverdeling

De grondwetgever beschouwt de federale overheid, de gemeenschappen en de gewesten als evenwaardige beleidsniveaus. Om bevoegdheidsconflicten te voorkomen, voerde hij een exclusieve

bevoegdheidstoewijzing door. Dat betekent, dat voor één bepaalde bevoegdheid of voor één bepaald deelaspect van die bevoegdheid slechts één beleidsniveau bevoegd is. Een voorbeeld hiervan is het vreemdelingenbeleid. Onthaal en integratie van immigranten is de bevoegdheid van de gemeenschappen; de toegang tot het land, het verblijf en de

vestiging zijn een federale bevoegdheid; de organisatie van arbeidsbemiddeling voor de immigranten is gewestbevoegdheid.

De restbevoegdheden, d.w.z. alle bevoegdheden die niet werden toegewezen aan de gemeenschappen of de gewesten, vallen onder de bevoegdheid van de federale overheid.

Het federale België telt vijf bevoegdheidsniveaus: federaal, gemeenschappen, gewesten, provincies en gemeenten (de laatste twee zijn niet betrokken bij de verkiezingen van 26 mei 2019). Daar komt het supranationale niveau van de Europese Unie bij.

4 taalgebieden: het Nederlandse, Franse en Duitse taalgebied en het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad

3 gewesten

Het Vlaams Gewest (= het Nederlandse taalgebied)

Het Waals Gewest (= het Franse en het Duitse taalgebied)

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest
(= het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad)

3 gemeenschappen

De Vlaamse Gemeenschap
(= het Vlaams Gewest + de Nederlandse instellingen op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

De Franse Gemeenschap
(= het Waals Gewest zonder het Duitse taalgebied maar met de Franstalige instellingen op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest)

De Duitstalige Gemeenschap (= de negen gemeenten van het Duitse taalgebied)

Verkiezingen op 26 mei 2019 ook voor het Europees Parlement

Het Europees Parlement staat iets verder van ons af dan de andere parlementen die we in mei verkiezen. Maar de gevolgen van zijn beslissingen op ons dagelijkse leven zijn daarom niet minder belangrijk. Reden temeer om er hier even bij stil te staan. Wie zit er in het Europees Parlement? Wat zijn de taken van die gigantische assemblee die afwisselend in Brussel en Straatsburg vergadert? En hoe komt de Europese besluitvorming tot stand?

Zoals elk parlement vertegenwoordigt ook het Europees Parlement de bevolking van een bepaald gebied. In dit geval zijn dat de inwoners van de lidstaten van

Het **Parlement** vertolkt de stem van de Europese burgers.

De **Commissie** behartigt de Europese belangen.

In de **Raad** van de Europese Unie klinkt de stem van de lidstaten.

In de **Europese Raad** vergaderen staatshoofden en regeringsleiders.

de Europese Unie. De leden van het Europees Parlement werken evenwel niet alleen. Ook op Europees niveau zijn samenwerking en interactie cruciale principes. Daarom geven we hier een beknopt overzicht van de belangrijkste Europese instellingen.

Europees Parlement

Over de samenstelling van het Europees Parlement na maart 2019 heerst enige onzekerheid. Alles hangt af van de verdere evolutie van het Brexit-dossier.

- Het Europees Parlement telt zeker nog tot 29 maart 2019 751 leden. 21 van hen werden/worden verkozen in België.
- Om de 5 jaar zijn er verkiezingen voor het Europees Parlement. Elke EU-burger die stemgerechtigd is, mag stemmen in zijn eigen of in een andere lidstaat. In België vallen de verkiezingen voor het Europees Parlement samen met die voor de Kamer en voor de parlementen van de gemeenschappen en gewesten.

- De leden van het Europees Parlement zijn niet gegroepeerd per land. Ze zijn op basis van hun politieke overtuiging verenigd in politieke fracties. De leden die niet tot een fractie behoren, worden 'niet-ingeschrevenen' genoemd.

Taken

- Europese 'wetten' bespreken en goedkeuren. Het Parlement doet dit samen met de Raad van de Europese Unie.
- Samen met de Raad van de Europese Unie de jaarlijkse begroting van de EU vaststellen.
- Belangrijke internationale overeenkomsten goedkeuren, zoals de toetreding van nieuwe lidstaten en handelsovereenkomsten.
- De Europese instellingen controleren, voornamelijk de Europese Commissie en de Raad van de Europese Unie.

Raad van de Europese Unie (ook wel Raad genoemd)

- De Raad wordt gevormd door ministers van de lidstaten.
- De samenstelling varieert naargelang van de thema's die op de agenda staan. Daardoor zijn er 10 'raadsformaties'. De ministers van Buitenlandse Zaken van de lidstaten vergaderen maandelijks om de externe betrekkingen van de Unie te bespreken. De ministers van Economie en Financiën komen maandelijks bijeen in de zogenoemde 'ECOFIN-vergaderingen'. En verder zijn er ook vergaderingen voor de ministers van Sociale Zaken, Landbouw enz.
- Indien het thema dat op de agenda staat in ons land een bevoegdheid is van de gemeenschappen (bijv. onderwijs) of de gewesten (bijv. landbouw), dan nemen de bevoegde ministers van de gemeenschaps- of gewestregeringen aan de besprekingen deel.

Taken

- Europese 'wetten' bespreken en goedkeuren. De Raad doet dit samen met het Europees Parlement.
- Samen met het Europees Parlement de jaarlijkse begroting van de EU vaststellen.
- Het beleid van de lidstaten coördineren via aanbevelingen, bijvoorbeeld op het vlak van werkgelegenheid.
- De lidstaten laten samenwerken op het vlak van justitie en politie.
- Internationale overeenkomsten sluiten met niet-lidstaten en internationale organisaties.

Europese Commissie

- Wordt aangesteld voor 5 jaar.
- De Europese Commissie bestaat uit 28 eurocommissarissen (27 na een eventuele Brexit).
- De Commissie wordt geleid door een voorzitter. Met het oog op de aanduiding van een commissievoorzitter stellen de grootste fracties in het Europees Parlement elk een kandidaat-voorzitter voor, een zogenaamde 'Spitzenkandidaat'. Na de verkiezingen wordt de kandidaat van de fractie met het grootste aantal stemmen voorzitter van de Europese Commissie. Hij coördineert vervolgens de samenstelling van de nieuwe Commissie.

Taken

- Voorstellen voor nieuwe Europese 'wetten' uitwerken, die ze vervolgens voorlegt aan het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie.
- De financiële middelen van de EU beheren.
- De beslissingen van het Europees Parlement en de Raad van de Europese Unie uitvoeren.
- De Unie vertegenwoordigen bij internationale organisaties, bijvoorbeeld voor handelsonderhandelingen.
- Erop toezien dat de lidstaten de Europese verdragen en de Europese 'wetten' naleven. De commissie kan lidstaten op de vingers tikken en zelfs boetes opleggen.

De Hoge Vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid

- Zit de Raad Buitenlandse Zaken voor, doet voorstellen ter voorbereiding van het gemeenschappelijk buitenland- en veiligheidsbeleid en waarborgt de uitvoering van de besluiten van de Europese Raad en van de Raad.
- Vertegenwoordigt de Unie in aangelegenheden die onder het gemeenschappelijk buitenland- en veiligheidsbeleid vallen.
- Voert namens de Unie de politieke dialoog met internationale organisaties en verwoordt op internationale conferenties het standpunt van de Unie.
- Hij/zij is ondervoorzitter van de Europese Commissie.

18/02/2019 – F. Mogherini, Hoge Vertegenwoordiger voor Buitenlandse Zaken en Veiligheidsbeleid, na afloop van de Raad Buitenlandse Zaken

Europese Raad (Ook wel Europese Top genoemd)

- De Europese Raad bestaat uit de staatshoofden en/of regeringsleiders van de lidstaten en de voorzitter van de Europese Commissie. Voor België maakt niet de Koning, maar wel de eerste minister deel uit van de Europese Raad.
- Officieel komt de Europese Raad 4 keer per jaar samen. In de praktijk wordt er evenwel een Europese Top georganiseerd wanneer de omstandigheden dat vereisen.

Taken

- De politieke beleidslijnen en prioriteiten van de Unie uitstippelen.
- De Europese Commissie aansturen.
- De Europese Raad wordt voorgezeten door de 'Europese President'. Die is aangesteld door de regeringen van de lidstaten.

Donald Tusk, sinds december 2014 de vaste voorzitter van de Europese Raad

De 'Europese President' (Officieel: de vaste voorzitter van de Europese Raad)

- Wordt benoemd voor 2,5 jaar en kan een keer herbevestigd worden.
- Zorgt voor de externe vertegenwoordiging van de Unie in aangelegenheden die onder het gemeenschappelijk buitenland- en veiligheidsbeleid vallen. De Europese president vertegenwoordigt de EU op wereldniveau.

Test je kennis

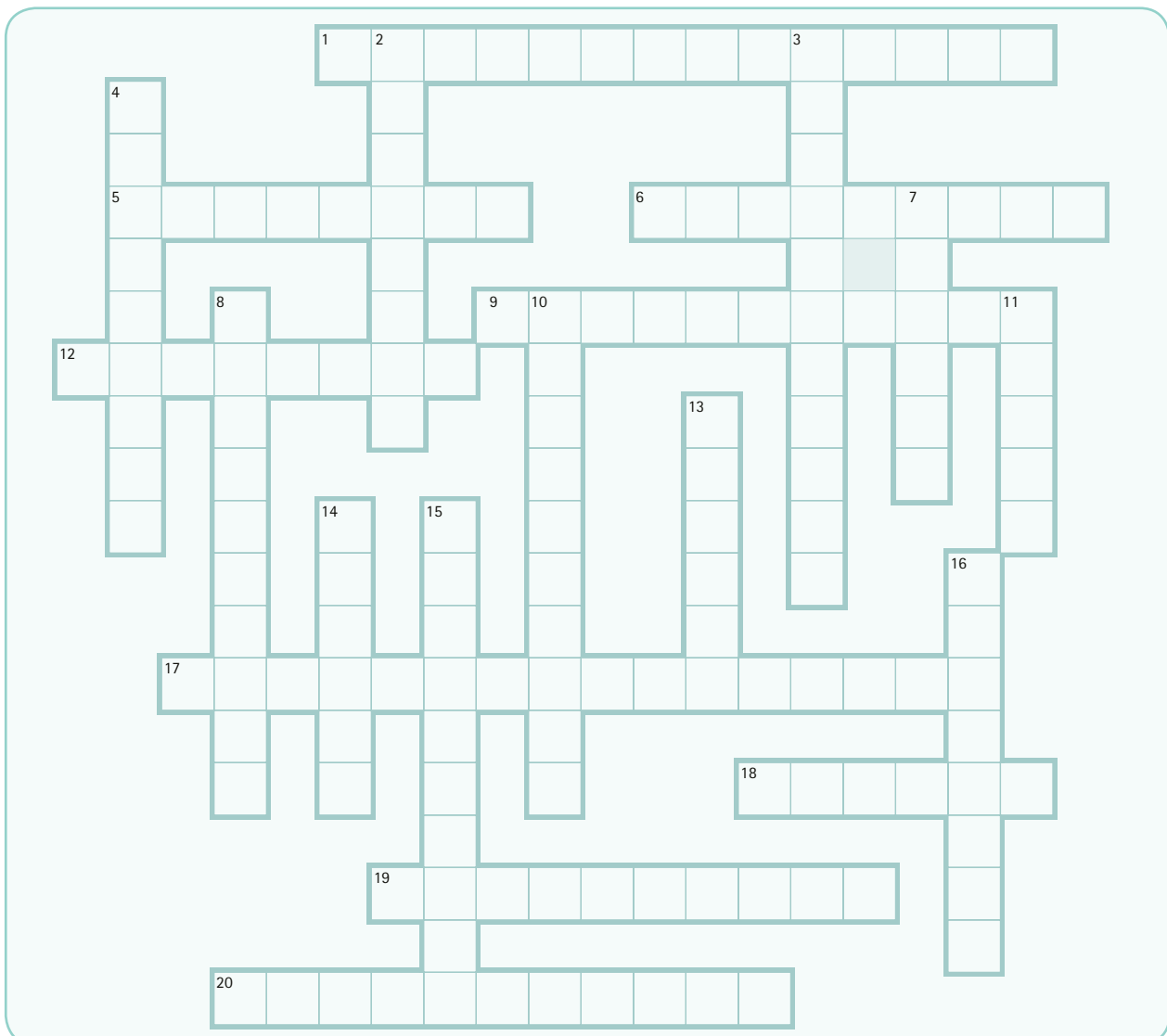
Je vindt alle antwoorden in dit magazine

Horizontaal

1. Wijzigde in 2001 de werking van de Brusselse instellingen
5. Opiniepeiling onder kiezers die zojuist hun stem hebben uitgebracht
6. Minimaal aantal stemmen dat nodig is om een zetel te behalen
9. Periode voorafgaand aan de verkiezingen waarin politici bijzondere regels moeten naleven
12. Daarin staan de basisregels van ons land
17. Systeem uit de 19de eeuw waarbij alleen de rijksten stemrecht hadden
18. Dag van de week waarop in België de verkiezingen plaatsvinden
19. Laatste persoon op een kandidatenlijst
20. Beleidsniveau dat in België bevoegd is voor onderwijs en cultuur

Verticaal

2. Neemt de plaats in van een verkozenen die ontslag neemt
3. Minimumpercentage van de stemmen dat een lijst moet behalen om in aanmerking te komen bij de zetelverdeling
4. Gebied waar op dezelfde kandidaten kan worden gestemd
7. EU-Raad van ministers van Economie en Financiën
8. Beslissing voorafgaand aan verkiezingen waarbij formeel een einde wordt gemaakt aan het mandaat van de Kamerleden
10. Becijfert programmapunten van politieke partijen
11. Daar bevindt zich het Parlement van de Duitstalige Gemeenschap
13. Brits vertrek uit de Europese Unie
14. Een stem waarbij geen enkel bolletje gekleurd of aangestipt wordt
15. Expert
16. Dat geef je aan een medeburger als je zelf niet kan gaan stemmen

Antwoorden tonen

Antwoorden verborgen

Meer weten over de Kamer?

Had je altijd al willen weten hoe het er in een parlement aan toe gaat? Hoe een wet tot stand komt? Wat er besproken wordt tijdens de parlementaire vergaderingen? We zetten de mogelijkheden voor jou op een rijtje.

Een vergadering bijwonen

De plenaire vergaderingen en de meeste commissievergaderingen zijn openbaar. Iedereen kan ze bijwonen. Vooraf reserveren hoeft niet. Je meldt je gewoon aan bij het onthaal.

Surf naar www.dekamer.be om te weten welke vergaderingen wanneer plaatsvinden en wat er op de agenda staat.

Je kan de plenaire vergaderingen ook live volgen op onze website: ga naar 'video vergaderingen'. Daar vind je ook de gearchiveerde beelden van de voorbije vergaderingen.

Een rondleiding volgen

Dagelijks, behalve op zondag, vinden er rondleidingen plaats. Een groepsbezoek is gratis en duurt anderhalf tot twee uur.

Een groep bestaat best uit 20 personen. We raden je aan je bezoek minstens twee maanden vooraf te boeken. We ontvangen immers jaarlijks vele duizenden bezoekers uit binnen- en buitenland.

Volg ons op

Meer weten

Op onze website vind je een elektronische versie van dit magazine met tal van doorklikmogelijkheden.

Een vergadering bijwonen

Leuvenseweg 13
1000 Brussel

Een rondleiding boeken

Tel.: 02 549 81 36
bezoekers@dekamer.be

Meer exemplaren van dit magazine ontvangen?

Een adreswijziging melden?

Laat het ons weten op communication@dekamer.be

www.dekamer.be

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever

Marc Van der Hulst, secretaris-generaal
van de Kamer van volksvertegenwoordigers

Redactie

Dienst Public Relations en Internationale Betrekkingen
Tel.: 02 549 90 46
communication@dekamer.be

Werkten mee aan dit nummer:

Bilal Asa, Anne Coppens, Christian de Borchgrave, Reinhilde Deboutte,
Jan Deltour, Alberik Goris, Isabelle More, Mireille Pöttgens, Philip Tans,
Karel Vangeyt, Frederik Verleden en Mireille Van Wilderode.

Foto's

Belga Image, Inge Verhelst, Kurt Van den Bossche, Adobe Stock, AMSAB en
Michael Claisse

Vormgeving en illustraties

Antoine Marcelis, Bart Van de Steene, Johan Wynen en Mohamed Yahiaoui

Druk

Prepress en drukkerij van de Kamer

De redactie werd afgesloten op 13/03/2019

